

Posudek vedoucího práce na diplomovou práci G. Markadeeva *Česká mluva obce Huluboaia v Moldavsku*

Koncepce práce

Grigory Markadeev si předsevzal vykonat záchranný výzkum českého nářečí v moldavském Goluboje. Jeho výzkum, jehož jádro tvořila výzkumná terénní expedice v září 2023, představuje první (a možná i poslední) jazykovědné zpracování unikátní moldavské varianty češtiny s dominantním svč. ingredientem. Je nutno vyzdvihnout, že diplomant samostatně navázal kontakty, jež mu umožnily terénní výzkum vykonat se zdarem, mj. s českým konzulem v Kišiněvě. Terénní výzkum byl podpořen stipendiem FF UK. Autor si dokázal opatřit i všechny další dostupné materiály, jako byly nahrávky Českého rozhlasu z roku 2009. Na místě pak zachytil také psanou podobu češtiny v Goluboje. Vzhledem k tomu, že v Goluboje bylo zjištěno posledních šest žijících mluvčích češtiny (z toho v diplomové práci byli zkoumáni čtyři z nich), jedná se o nanejvýš záslužný výzkum češtiny v poslední fázi její existence ve zkoumané obci. Koncepce práce zahrnuje účelně také obšírnější představení podmínek jazykového vývoje a jejich zasazení do kontextu historického, politického, demografického atd., čemuž je v práci věnována první část.

Hodnocení: A

Metodologie a zpracování dat

Diplomant vycházel z celkem 390 minut nahrávek (250 min. ze svého terénního sběru a 140 minut z ČRo, viz s. 8, 64). Audiomateriál byl přepsán podle zásad uplatněných doc. Skorvidem v jeho monografii (2024) a odborných studiích, což bylo časově mimořádně náročné a vzhledem ke koexistenci různých jazyků (češtiny, ruštiny, ukrajinštiny, rumunštiny/moldavštiny...) i značně komplikované. V detailech je možné se pozastavit u některých řešení v těchto zásadách (dvě tečky pro nedořečené části slov, absence čárek a preference lomítek pro oddělení částí výpovědi, litera <x> pro *ch*, signalizace neiniciálního přízvuku přímo před samohláskou nesoucí slabiku), ale ty jsou uplatněny konzistentně a autor se s transkripcí vypořádal s velkým zdarem.

Samotné zpracování jazykových jevů postupuje náležitě podle jazykových rovin. Diplomant se vhodně soustředí na nejdůležitější rysy, jež potvrzují jako stěžejní svč. komponentu, neopomíjí přitom v žádné rovině ani rozbor areálových vlivů, a to ve srovnání s již dříve popsány českými nářečmi v bývalém carském Rusku a na mateřském území českém. V konfrontačním ohledu se jako velká výhoda jeví autorův ruský původ, identifikuje však také prvky z ukrajinštiny, možné vlivy jihoruských nářečí a kontaktních románských jazyků. Komplexní pohled mu umožňuje popsat a vysvětlit vývojové tendence golubojské češtiny, např. osamostatňování morfu 2. os. sg. kondicionálu (*nemúžeš tam abi negdes projel*, s. 47), analytizaci kondicionálového *by* pod vlivem kontaktu s ruštinou, příp. ukrajinštinou (s. 50), analytický imperativ *s dávej/dávejte* podle ruštiny (s. 50), specifické nové demonstrativum *taten* (s. 60) aj. Při prezentaci dat čtenář občas zalituje, že někdy se udávají jen orientační měrová a časová adverbia u výskytů jednotlivých jevů jako *někdy* (s. 34), *poměrně často* (s. 48), *velmi často* (s. 35), *dost často* (s. 47) apod.

Poznámky k detailům: u *zítra* by nemuselo jít o *hyperkorektní novotvar* (s. 36), pokud vyjdeme ze spojení *zjitra* (ČJA 5-29). U Isg. m. a n. *tejm* (s. 45) by šlo uvažovat také o přímém vlivu složeného skloňování (dříve hojně *mladejm*), nejen o expanzi *-ej-* z plurálu (*tejch*, *tejma* ad.). Na s. 46 u *babički Lidi Karáskovi* lze asi pokládat *-ovi* nejen za jmenný tvar, ale také složený *Karáskové* > *-í* s následným zkrácením v nepřízvučné slabice na *-i*; podobně na s. 46 *Karáskovi*, *Loudovi* nemusí být koncová samohláska *emfaticky zdloužena*, ale může jít o příklon ke složené deklinaci, která ostatně proniká i do singuláru. Na s. 49 se píše o formách *gdibix*, *dibix* jako o *přípustkové spojce*, ale myslí se podmínková. Alolexy

pokud', *dokud'* jsou doloženy na mateřském (nepochybně minimálně na moravském) území (České nářeční texty 1976: 164). U disimilace *písnička* > *písmička* (s. 37) nejde o disimilaci *sn* > *sm*, ale *sň* > *sm*. U slova *primář* (s. 63), asi 'starosta', bych doplnil význam. U rumunské pobízeční částice *háj* (s. 50) jsem si vzpomněl na českou pobízeční částici *hajda* (např. PSJČ, známa je i z banátské češtiny, typ *hajda, pište*), i když v golubojské češtině jde zřejmě o přímý vliv rumunštiny (resp. moldavštiny) bez kontaminace s českou pobízeční částicí.

Hodnocení: A

Práce s odbornou literaturou

Diplomant zahrnul veškerou relevantní literaturu, čerpá ze zdrojů českojazyčných, ruskojazyčných i moldavskojazyčných.

Hodnocení: A

Formální úroveň

Formální úroveň práce je na velmi dobré úrovni. Autor má jisté potíže s kvantitou samohlásek: s. 33 *nářečních textu* > *nářečních textů*; s. 44 *nasledujícího*; s. 39 *příčesti* > *příčestí*; s. 42 *přívlastňovačih*; s. 47 *podmiňovacího*; s. 48 *s příponou*; s. 54 *mluvči*. Překlepy jsou sporadické, např. s. 28 *opet* > *opět*; s. 31 *vzhledem jejich* > *vzhledem k jejich*; s. 60 *pozrobněji* > *podrobněji*; s. 62 *analizujeme*; s. 67 *přit vytváření*. Nadbytečné čárky: s. 4, 9, 11, 12, 49, 62 před *a také*; s. 57 před *a pak*; chybějící čárky: s. 2 před *a zejména*; s. 24 před *nebo pravoslavné*; s. 30 před *a je tedy*; s. 44 před *nebo ak. pl.*; s. 44 chybí koncová jednoduchá uvozovka u *hrobaři [...]*. U anglického abstraktu na s. 5: *evidences* > *evidence* (je podle *Cambridge Advanced Learner's Dictionary* nepočítatelné); *Northeast Bohemian dialects* > *Northeastern...*; *North-Eastern* > raději *Northeastern*. Na s. 12 chybí spojovník: *populárně naučné, populárně národopisné*. V české tradici působí poněkud nezvykle způsob citování, kdy se autor klade do závorek, srov. s. 14 *ale také např. (Dorazín 1993)*; s. 12: *zohledněny ve studii (Skorvid 2024)*; s. 14 *Viz také (Sukhanek 2014: 18)*; s. 17 *V knize (Kokajsl a kol. 2009)*; s. 17 *Podobně (Karas 1937: 65)*; s. 21 *V článku (Dorazín 1993) se uvádí*; s. 48 *viz (Jančáková – Jančák...)*. Jméno autora *Kokajsl* (s. 10, 12, 14, 15 aj.) by mělo být *Kokaisl*. Z dalších drobností: s. 22 *24. prosince slaví* > *...se slaví*; s. 25: *převzali kult pomany* – spíše *zvyk/tradici*; s. 26 *kostel, který by byl svěcen, ve vesnici nikdy neexistoval* – spíše: *vysvěcen*; s. 30 *titulního národa* > *hlavního*; s. 35 před *-o* > před *o-*; s. 62 *a přitom morfofonematically počešťována* > *a přitom jsou...*; s. 64 *Výsledkem analýzy bylo také zjištění rysů, které by bylo možné spojovat s mluvou Čechů v Malé Zubovštině na Volyni, již se také podíleli na osídlení moldavské vesnice.* > *...Volyni, tamější obyvatelé se také...* Ad seznam literatury: na s. 68 se poněkud nezvykle neuvádí ročník u většiny periodik, jen číslo (ale u položky Skorvid 2018–2019 a Skorvid 2021b ano), na s. 71 u elektronických zdrojů by mělo být ještě uvedeno datum citace (stránky apod. se můžou měnit).

Hodnocení: B

Celkové hodnocení

Grigory Markadeev podstatným způsobem přispěl k lingvistickému popisu akutně ohrožených enkláv zahraniční češtiny. Prokázal její svč. ukotvení, popsal její hlavní rysy ve všech jazykových rovinách i důležité jevy kontaktologické a celkově přinesl rozbor jedinečného jazykového materiálu. Hlavní výtěžky práce by měly být publikovány ve formě odborné studie v časopise. Práci rád doporučuji k obhajobě a hodnotím stupněm **výborně**.

Praha 12. 6. 2024

PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.